

також місце розташування засобів оперативної техніки, за допомогою яких воно здійснюється. Адже суб'єкти спостереження можуть знаходитись у громадському місці, а засоби, що ними використовуються, у житлі чи іншому володінні особи.

Візуальне спостереження є безпосереднім засобом виконання завдань і досягнення мети як ОРД, так і кримінального процесу. Сутність візуального спостереження, механізм його практичної реалізації та зміст результатів у межах кожної з названих діяльнісних систем є однаковими. Юридична форма візуального спостереження буде різною залежно від сфери застосування: в ОРД – оперативно-розшуковий захід, у кримінальному процесі – негласна слідча (розшукова) дія. Залежно від юридичної форми візуальне спостереження набуває різного статусу, що втілюється у визначенні законом різних суб'єктів ініціативи його застосування та санкціонування, різних наслідків невиконання доручень на його проведення. У КПК України доцільно передбачити, що слідчому та за його дорученням працівникам уповноважених оперативних підрозділів дозволяється проводити візуальне спостереження за невстановленими особами, що були виявлені в процесі негласних слідчих (розшукових) дій, з метою подальшого отримання їх персональних даних та (або) доказів її причетності до вчинення злочину. Таке спостереження має проводитись до моменту, коли здобутих у процесі стеження даних буде достатньо для встановлення особи оперативним шляхом або для її затримання за підозрою у вчиненні злочину, але не більше 24 годин. Спеціального дозволу для такого спостереження не потрібно. У разі необхідності продовження візуального спостереження за особою, виявленою в процесі негласних слідчих (розшукових) дій, понад 24 годин слідчий має отримати дозвіл суду та оформити в установленому порядку відповідне доручення оперативному підрозділу. У Законі України “Про оперативно-розшукову діяльність” доцільно визначити, що візуальне спостереження за невстановленими особами, виявленими в процесі оперативно-розшукових заходів і слідчих дій, може проводитись з метою подальшого отримання їх персональних даних та (або) інформації про їх злочинну діяльність. Як у КПК України, так і в Законі України “Про

оперативно-розшукову діяльність” доцільно зазначити, що місцем проведення візуального спостереження варто вважати місце перебування його суб'єктів і технічних засобів, що ними використовуються для стеження.

Література

1. Шилін М. Оперативно-розшукова діяльність та негласні слідчі дії: проблеми правового регулювання у світлі нового кримінального процесуального кодексу України // Вісник Національної академії прокуратури України. № 1. – 2013. – С. 59-64.
2. Про оперативно-розшукову діяльність України: проект Закону України (нова редакція) на заміну раніше поданого реєстр. № 2134 від 21 лип. 2008 р. // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія / М.А. Погорецький. – Х.: Арсіс, ЛТД, 2007. – 575 с.
5. Погорецький М.А. Мета і завдання оперативно-розшукової діяльності / М.А. Погорецький // Проблеми законності: Респ. міжвід. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х., 2004. – Вип. 70. – С. 95-103.
6. Оперативно-розшукова діяльність та додержання державної таємниці в країнах СНД: зб. законів про оперативно-розшукову діяльність та державну таємницю / Укладачі: О.В. Кириченко, І.М. Зубач, О.В. Новіков, А.В. Білий. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 464 с.
7. Перепилиця М.М. Проведення оперативно-розшукових заходів у Великій Британії, Росії, США та Україні: монографія / М.М. Перепилиця, О.В. Манжай. – Харків: Вид-во КП Друкарня № 13, 2008. – 248 с.

Назаренко Д.В.,

*ад'юнкта кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
ОДУВС*

Надійшла до редакції: 14.09.2015

УДК 343.985.7

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОГО В РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ НА ЗАМОВЛЕННЯ

Несвітайло І. І.

Модель особи потерпілого від убивств на замовлення представляє криміналістичний інтерес, оскільки впливає на визначення механізму вчинення злочину. Для розслідування вбивств на замовлення велике значення має збір максимального об'єму інформації щодо потерпілого, установлення його поведінки, визначення зв'язку зі злочинцем. Зазначені дані допомагають вірно визначити цілі й мотиви злочину, висунути найбільш обґрунтовану версію про причетних до вбивства осіб, установити замовний характер убивства.

Ключові слова: модель особи потерпілого, вбивства на замовлення, криміналістичне значення, інформація, замовник, виконавець.

Модель личности потерпевшего при совершении убийства на заказ представляет криминалистический интерес, поскольку влияет на определение механизма

совершения преступления. Для расследования убийств на заказ большое значение имеет сбор максимального объема информации о потерпевшем, установление его поведения, определение связи с преступником. Отмеченные данные помогают определить цели и мотивы преступления, выдвинуть наиболее обоснованную версию о причастных к убийству лицах, установит заказной характер убийства.

Ключевые слова: модель личности потерпевшего, убийства на заказ, криминалистическое значение, информация, заказчик, исполнитель.

Model of person of a victim of murders on order represents criminalistic interest because of its influence on determination of a mechanism of committing of crime. For investigation of murders on order the great importance is the collection of the maximum amount of information

© І.І. Несвітайло, 2015

about the victim, studying of his behavior, determination of connections with the criminal. These data helps to determine the right targets and motives, to nominate the most reasonable version about the individuals involved in the killing, set the character of the murder on order.

Keywords: model of person of a victim, murder on order, criminalistic significance, information, contracting authority, executor.

Протидія вбивствам на замовлення являє собою значну складність для правоохоронних органів через їх ретельну підготовку, професіоналізм виконавців, наявність декількох суб'єктів злочину (замовника, посередника, виконавця), мінімальну кількість слідів.

Методиці виявлення та розслідування вбивств присвячені роботи таких правознавців, як Т.В. Авер'янова, Ю.П. Аленін, Ю.М. Антонян, Т.М. Арзуманян, В.П. Бахін, Л.Г. Відонов, А.І. Вінберг, А.В. Дулов, Г.Ю. Жирний, В.К. Звірбуль, А.Х. Кежоян, В.П. Колмаков, В.О. Коновалова, В.К. Лисиченко, Г.М. Мудьюгін, В.А. Образцов, М.О. Селіванов, В.І. Шиканов, М.П. Яблоков, Я.М. Яковлев та ін. Окремі проблеми розслідування вбивств на замовлення досліджували В.П. Бахін, А.І. Бородулін, В.І. Бояров, В.Ф. Глазирін, В.О. Коновалова, М.О. Селіванов, І.В. Сервецький, Б.Ф. Тимошенко, В.Ю. Шепітько та ін.

Але як свідчить аналіз матеріалів практики, існує потреба в забезпеченні теоретичними узагальненнями й науково обґрунтованими рекомендаціями, а такі питання, як формування моделі особи потерпілого та використання її в протидії вбивствам на замовлення, взагалі залишаються маловивченими. Таке становище ускладнює вирішення багатьох практичних питань протидії зазначеній категорії злочинів.

Метою статті є визначення криміналістичного значення й практичного використання моделі особи потерпілого в розслідуванні вбивств на замовлення.

Особливістю сучасної кримінальної обстановки є збільшення кількості замовних убивств і вбивств з високим рівнем латентності. Тому в провадженнях про замовні вбивства важко назвати точну цифру потерпілих.

Криміналістичне дослідження особи потерпілого багато в чому визначається необхідністю вирішення практичних завдань, що стоять перед слідчими, а згодом і судовими органами.

Дані про потерпілого допомагають визначити ступінь громадської небезпеки обвинуваченого, призначити йому покарання й можуть мати значення для розкриття обставин злочину та мотивів його вчинення [6, 8].

Слід погодитися з Ю.М. Антоняном, який відмічає, що "жертви вбивств, і особливо замовлених, давно привертали до себе увагу, оскільки їм належить певний і чималий вклад до механізму вчинення злочину, оскільки поведінка потерпілого коливається від того, що явно провокує, навіть злочинного до абсолютно морального, правомірного" [1, 164].

Під жертвою злочину розуміється будь-яка фізична особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду незалежно від того, винесена або не винесена відповідна постанова про визнання особи потерпілим.

Особу потерпілого характеризують такі риси: психофізіологічні, статевікові, інтелектуальні, професійні й моральні дані.

Криміналістичне значення статевікових харак-

теристик жертв убивств на замовлення різноманітне. Вони використовуються для планування розслідування вбивств, ідентифікації особи загиблого, якщо його особа не встановлена [5, 138-144].

З огляду на багато обставин подібні провадження нерідко розслідуються як звичайні вбивства, або висуваються та відпрацьовуються версії про самогубство, або факт убивства залишається латентним. Про це свідчить значна кількість людей, які знаходяться в розшуку, як безвісти зниклі. А. Ф. Козусев відмічає, що значна кількість жертв убивств на замовлення, вчинених у сфері бізнесу, - це безвісно зниклі громадяни. З оголошених у розшук осіб, зниклих безвісти, значна кількість людей стали жертвами злочинів.

Жертвами вбивств на замовлення досить часто є особи, які займаються бізнесом. Убивства на замовлення, організовані родичами або близькими знайомими, складають у структурі цього виду злочинів незначну кількість. До жертв відносять також охоронців і співробітників служб безпеки, рідше державних і громадських діячів.

Із-за незначного відсотка розкриття вбивств на замовлення неможливо визначити реальні соціальні позиції потерпілих, оскільки нерідко власники підприємницьких структур є злочинцями, а державні та громадські діячі (іноді нелегально) займаються комерційною діяльністю.

Аналіз даних про жертв убивств на замовлення в кримінальних провадженнях виявив таке: більш ніж 60 % потерпілих - підприємці, комерсанти, банкіри; до 5 % - їх охоронці, 3 % - інші особи. Частка осіб, які обіймають державні посади, і громадських діячів складає 9 %. Деякі з потерпілих займалися підприємницькою діяльністю.

Потерпілі можуть бути класифіковані за різними підставами. В.П. Бахін ділить потерпілих на три основні категорії: а) керівники сфери бізнесу - 50 %; б) лідери і члени злочинних угруповань - 30 %; в) державні і громадські діячі - 10 % [2, 37].

О. Бородулін виділяє сім груп жертв: 1) особи, що займають керівні пости в державних і комерційних структурах - 35 %; 2) лідери і члени злочинних угруповань - 40 %; 3) представники найвищих органів державної влади і управління - 1 %; 4) працівники правоохоронних органів - 3 %; 5) представники засобів масової інформації - 4 %; 6) бізнесмени (дрібний бізнес) - 10 %; 7) інші [3, 14-17].

І. Шорін вік усіх жертв не диференціює, визначаючи в межах від 30 до 65 років, і ділить їх на такі групи: а) представники найвищих органів державної влади і управління - 10 %; б) бізнесмени і комерсанти - 30 %; в) лідери і члени злочинних угруповань - 40 %; г) інші особи [7, 15].

Усі автори вважають, що в якості жертв переважають особи, що займаються бізнесом, а також лідери і члени злочинних груп. Можна прогнозувати, що й надалі основними жертвами вбивств на замовлення будуть банкіри, фінансисти, політичні діячі та кримінальні елементи, що займаються бізнесом. Це пов'язано з тим, що грошові кошти здебільшого зосереджені в їх руках.

Нині відбувається загострення внутрішньополітичних і міжнаціональних стосунків, ведеться боротьба за владу, триває криміналізація та озброєність суспільства, і унаслідок цього зростає кількість убивств на замовлення за політичними мотивами осіб, здатних вплинути на розвиток економічної ситуації, небажаної для замовників.

Порівняльний аналіз осіб, постраждалих від замовних убивств, свідчить про те, що чиновники різних рівнів, народні депутати, журналісти, керівники великих під-

приємств, бізнесмени були й залишаються потенційними жертвами.

Суттєвого значення в розслідуванні вбивства на замовлення набуває аналіз особистих якостей потерпілого; аналіз способу життя й соціальних зв'язків жертви (її кола спілкування, сфери діяльності, матеріального становища, інтересів і захоплень); комунікабельність, аналіз поведінки жертви загалом і в конкретних ситуаціях (взаємовідносини з оточенням за місцем роботи, стосунки в сім'ї).

Ю.М. Антонян відмічає особистісно-поведінкову ознаку жертви [1, 167].

Як свідчить вивчення матеріалів кримінальних проваджень, потерпілі іноді своєю манерою триматися, виглядом, одягом стимулювали (провокували) злочинця на напад. Це стосується й убивств на замовлення, хоча тут поведінкова ознака жертви не є визначальною й людину можна "замовити" просто за те, що вона комусь "заважає".

Усіх потерпілих залежно від їх становища в суспільстві можна умовно розподілити на три категорії.

До першої можна віднести людей, які займають певне становище в суспільстві: банкіри, бізнесмени, політики, діячі культури. Ці особи за своїм соціальним і службовим становищем можуть стати жертвами вбивства на замовлення.

Ця група жертв є найчисленнішою. Дослідження підтверджують те, що жертви посягання цієї групи, як правило, мали вищу освіту, були фізично і психічно здорові, високо інтелектуально розвинені. Оточенням вони характеризуються як чесні та порядні особи, хоча в ряді випадків це й не відповідає дійсності. Іноді жертвами стають бізнесмени, які були пов'язані зі злочинними організаціями.

Інша група жертв убивств на замовлення – особи з різко негативними рисами, які мали судимості, помічені у зв'язках зі злочинними організаціями. Жертвами були лідери та члени злочинних організацій, які займалися незаконними видами підприємницької діяльності.

Освіта потерпілих може бути від неповної середньої до вищої, відповідно, відрізняється й інтелектуальний рівень. Вік жертв коливається від 20 до 55 років. Моральні якості їх, як правило, негативні. Багато жертв характеризуються як люди жадібні, егоїстичні, зухвалі й жорстокі. Ця група підвищеного ризику. До неї можна включити і самих убивць на замовлення, які знищуються замовниками.

Нерідко, окрім зазначених осіб, жертвами стають їх охоронці, водії, члени сімей, які знищуються як свідки [4, 1].

Жертвами вбивств на замовлення також стають особи, які не брали якої-небудь участі в конфлікті й стали потерпілими через обставини. До цієї категорії жертв можна віднести випадкових перехожих, сусідів.

До третьої групи відносяться особи, що мають власність і матеріальні цінності, з метою заволодіння якими їх і вбивають. Це й особи, залучені в конфлікт на ґрунті ревності, помсти. Серед них зустрічаються і психічно хворі люди, і схильні до зловживання алкоголем, наркотиками. Указаних осіб убивають за замовленням, як правило, членів сім'ї, родичів, сусідів.

В окремих випадках стають жертвами посягання з боку родичів і бізнесмени. Їх нерідко усувають з метою заволодіння спадком.

Серед жертв більшість чоловіків (80 %), але ними

можуть бути і жінки. Високий відсоток жертв-чоловіків пояснюється тим, що саме вони займають високі пости в бізнесі, на виробництві, у політиці. Злочинною діяльністю також найчастіше займаються чоловіки. Вони ж входять до злочинних організацій і очолюють їх.

За допомогою професійних, інтелектуальних, моральних і психофізіологічних якостей жертви можна встановити можливий мотив злочину, визначити коло осіб, зацікавлених в її смерті.

Досить часто бізнесмени, політики, банкіри, керівники крупних підприємств усуваються за замовленням кримінальних лідерів (авторитетів). Мотиви можуть бути найрізноманітнішими: небажання жертви брати участь у протиправній діяльності, відмова від охоронних послуг, ухилення від зобов'язань та інші.

Багато підприємців стають жертвами вбивць на ґрунті розбіжностей при розділі прибутку; у результаті бажання партнерів по бізнесу зайняти місце жертви в управлінні фірмою, не допустити її до цієї діяльності; помститися за які-небудь рішення жертви, що спричинили негативні наслідки для замовника.

Мотивами усунення лідерів і членів злочинних груп є вбивства, що здійснюються при "розборках" злочинних організацій на ґрунті конфліктів із-за сфер впливу, лідерства всередині організації, розподілу наживи, залякування й усунення конкурента, з метою вирішення конкретної ситуації.

Будь-яка жертва вбивства на замовлення є своєрідним джерелом криміналістичної інформації. Надзвичайно важливо встановити особу вбитого. Слід ретельно вивчити властивості, стан, специфічні риси жертви, її особисті ознаки, зв'язки, певні періоди життя з урахуванням ситуації, що склалась у провадженні.

Інформаційна модель особи потерпілого відбиває загальну обстановку місця вбивства; наявність осіб, які знаходилися разом із жертвою; соціальний статус потерпілого; його поведінку до й у момент убивства, характер ушкоджень, наявних на тілі та одязі жертви; наявність документів, за якими можна встановити її особу. На основі отриманої інформації слідчий створює уявну модель потерпілого, яка доповнюється в ході допитів очевидців – свідків, родичів і знайомих. Від об'єму інформації про жертву посягання багато в чому залежить усебічне й швидке розслідування вбивства.

При огляді місця події та трупа слід звернути увагу на те, як виглядає, у що вдягнена жертва, чи не викрадені цінні речі. Це дає уявлення про матеріальне благополуччя, соціальний статус убитого (дорогий одяг, годинник тощо).

Особливу увагу слідчий, вивчаючи особу потерпілого, повинен приділити зв'язкам злочинця з жертвою, які виникають як наслідок розвитку злочинної події й дій замовників. Слід виявити характер зв'язків: особистих, кримінальних, побутових тощо. Якщо ж вбивця і жертва не були пов'язані один з одним, що характерно для жертв з кола політиків, бізнесменів тощо, то слідство ґрунтується лише на факті вчинення злочину.

Якщо говорити про зв'язки виконавця і жертви, то з аналізу кримінальних проваджень видно, що в 90 % вчинених убивств на замовлення виконавець з жертвою не був знайомий. Існуючий зв'язок між жертвою, замовником і виконавцем (вбивцею) грає значну роль у розумінні їх особистостей, причин поведінки й суті самого вбивства. Система типів зв'язків між жертвою т злочинцями полягає в тому, що з боку суб'єкта злочину виступають

дві особи: замовник убивства й виконавець замовлення. Особливістю є й те, що замовник вступає у взаємодію з майбутньою жертвою ще задовго до переростання зв'язку в кримінальну подію, а для вчинення вбивства наймає виконавця. Зв'язок же жертви з виконавцем (убивцею) міг виникнути як до злочинного посягання, так і в процесі вчинення вбивства.

Критерієм розмежування типів зв'язків Є. Центров уважає характер соціальних контактів, що існували між злочинцем і потерпілим до вчинення злочину. Відповідно до цього критерію потерпілих можна диференціювати по трьох групах залежно від тривалості, інтенсивності й близькості стосунків зі злочинцем. Розподілення робиться залежно від ступеня спорідненості, виду знайомства, за тимчасовим зв'язком тощо.

Перша група - особи, що знаходяться зі злочинцем у спорідненості, особливих, шлюбних стосунках.

Друга група - знайомі: а) за місцем проживання, місцем народження; б) за спільним місцем роботи, навчання, служби в армії, громадської діяльності, спільним проведенням дозвілля; в) у результаті участі в злочинній діяльності; г) інші знайомства.

Ця група характеризується різними видами знайомства: 1) очне, заочне (по листуванню, опису знайомих); 2) тривале, короточасне; 3) близьке (друзі) і поверхневе; 4) обоюдне, одностороннє (коли лише один знає іншого) тощо.

Третя група - потерпілі, які не знайомі зі вбивцею, такі, що вступили з ним у контакт лише в момент вчинення вбивства.

Перші дві групи визначають зв'язок потерпілого із замовником і виконавцем. Третя група визначає зв'язок потерпілого тільки з виконавцем замовлення, що властиво більшій частині вбивств на замовлення, які здійснюються професіоналами [6, 48-52].

Типологія криміналістично значимих зв'язків класифікується за різними підставами: 1) за часом виникнення вона може утворитися до вчинення вбивства або в процесі злочину; 2) за характером зв'язок може бути безпосереднім (контактним) або опосередкованим; 3) за обставинами освіти зв'язок виникає в результаті гострої конфліктної ситуації або за відсутності конфліктних взаємовідносин - між жертвою і вбивцею до вчинення злочину, що характерно для вбивств на замовлення, що вчиняються у сфері бізнесу [6, 50-54].

При контакті в процесі вчинення вбивства злочинець безпосередньо стикається з жертвою. Виявлення цього зв'язку можливе при встановленні слідів контактної взаємодії злочинця й жертви між собою, з обстановкою місця події, слідів на знаряддях і засобах убивства.

Певний зв'язок з'являється не лише при взаємодії двох осіб, а через односторонню взаємодію особи, яка вчиняє вбивство. Прикладом такого зв'язку є вбивства, що вчиняються з використанням вибухових пристроїв, вогнепальної зброї тощо. У цьому випадку відсутній безпосередній контакт потерпілого і злочинця, їх взаємовплив (психічний, фізичний, інтелектуальний), оскільки жертва не знає про присутність убивці, про загрозу небезпеки, тобто напад здійснюється з відстані і є раптовим. Тому в момент посягання потерпілий не може зорієнтуватися, чинити опір, захистити себе. Якщо ж зв'язок між жертвою та вбивцею існував до моменту вчинення злочину, то поведінка потерпілого може бути різною до і в момент убивства.

Як показав аналіз більшості кримінальних прова-

джень за фактами вбивств на замовлення, зв'язок між жертвою і злочинцем був присутнім задовго до вбивства, проявляючись у певних взаємовідносинах тільки в 15 % випадків. У момент нападу, при контактному зв'язку, жертва по-різному реагує на посягання й може чинити опір убивці (застосувати силу, врятуватися втечею й так далі), тобто вплинути на поведінку злочинця, що обов'язково відбивається на механізмі вчинення злочину.

Характер стосунків, що пов'язують жертву і вбивцю задовго до вчинення злочину, має особливе криміналістичне значення. Не зовнішня, а внутрішня сторона їх взаємовідносин більшою мірою зумовлює розвиток конкретної ситуації.

Такі стосунки між особами, що виникли в певний період до вчинення вбивства, можуть носити різний характер: доброзичливі, приятельські, близькі або байдужі, неприязні, ворожі. Слід зазначити, що стосунки можуть носити позитивний або негативний характер, якщо навіть вони є односторонніми, не взаємними. Слідчий повинен це обов'язково з'ясувати.

Вивчення поведінки жертви для слідства є важливим, оскільки саме воно може спровокувати "замовлення" на вбивство (наприклад, у випадках, коли жертва поводитися зухвало, необережно, легковажно).

В окремих випадках конфліктні стосунки виникають несподівано, незадовго до вчинення вбивства. Такий зв'язок може носити короточасний характер, конфлікт розвивається в прихованій для оточення формі, тому простежити його досить важко. Існує й такий вид зв'язку у взаємовідносинах між жертвою та вбивцею, при якому конфлікт відсутній (наприклад, убивство з метою заволодіння житлом або іншим майном). Злочинець вступає з жертвою в контакт, входить до неї в довіру, підшукує виконавця. Жертва в цій ситуації про злочинний намір не здогадується, поводить себе необережно, тим самим сприяючи своєю поведінкою вчиненню злочину.

При вбивствах на замовлення, що вчиняються у сфері бізнесу, потерпілі, як правило, не знаходяться в будь-якому зв'язку з вбивцею. Зазвичай смерть потерпілого вигідна особам з тієї ж соціальної групи або сфери бізнесу, що і жертва, тобто вибір жертви багато в чому обумовлений мотивами й цілями вбивства. Ці два елементи злочину знаходяться в тісному взаємозв'язку, оскільки мотив більшості вбивств на замовлення переважно характеризується прихованою користю й полягає в особових взаємовідносинах жертви і злочинця. Цілі також можуть бути різні: помста, усунення неугодних свідків або чинення тиску на конкурентів, отримання незаконного прибутку й інше.

Характеристика особи жертви вбивства представляє криміналістичний інтерес, оскільки впливає на механізм учинення злочину.

Отже, можна зробити такий висновок: для розслідування вбивств на замовлення суттєве значення має збір максимального об'єму інформації про жертву, встановлення її особової поведінки, визначення зв'язку зі злочинцем. Ці дані допомагають вірно визначити цілі й мотиви злочину, висунути найбільш обґрунтовану версію про причетних до вбивства осіб, установити замовний характер убивства.

Література

1. Антонян Ю. М. Психология убийства / Ю.М. Антонян. - М.: Юристъ, 1997. - 304 с.

2. Бахин В. и др. Методика расследования заказных

убийств: учебное пособие / В. Бахин, Б. Байжасаров, М. Когамов. – Алматы, 2000. – С. 37.

3. Бородулин А.И. Методические и практические основы расследования убийств, совершенных наёмными лицами: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 “Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза” / А.И. Бородулин. – М., 1996. – 19 с.

4. Будылёв В.А. Основания выдвижения версии о совершении убийства по заказу: методические рекомендации для следователей / В.А. Будылев. – Саратов, 1996. – 186 с.

5. Криминалистика: учебник. / Под ред. Н.П. Яблокова. – М., 2002. – С. 138-144.

6. Центров Е.Е. Криминалистическое учение о потерпевшем / Е.Е. Центров. – М., 1988. – 159 с.

7. Шорин И.Ю. Криминалистические аспекты борьбы с преступлениями, совершаемые с использованием дистанционно-управляемых устройств: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 “Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза” / И.Ю. Шорин. – Саратов, 2001. – 18 с.

Несвітайло І.І.,

здобувач кафедри криміналістики

Національного університету “Одеська юридична академія”

Надійшла до редакції: 11.09.2015

УДК 343.141

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ОБСТАВИН ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Павлютін Ю. М.

Стаття присвячена особливостям доказування в кримінальних провадженнях, розпочатих за ознаками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. З урахуванням відомостей, що впливають із кримінально-правової та криміналістичної характеристики злочину, визначено особливості предмета доказування, які є характерними для кримінальних проваджень зазначеної категорії. Встановлено, що обставини, які підлягають доказуванню, залежать від зв'язку легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, з основною злочинною діяльністю.

Ключові слова: докази, доказування, предмет доказування, легалізація (відмивання) доходів, предмет розслідування.

Статья посвящена особенностям доказывания по уголовным производствам, начатым по признакам легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем. С учетом сведений, вытекающих из уголовно-правовой и криминалистической характеристик преступления, определены особенности предмета доказывания, которые являются характерными для уголовных производств указанной категории. Установлено, что обстоятельства, подлежащие доказыванию, зависят от связи легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем, с основной преступной деятельностью.

Ключевые слова: доказательства, доказывание, предмет доказывания, легализация (отмывание) доходов, предмет расследования.

The article is devoted to the peculiarities of proof in criminal proceedings initiated on the basis of the legalization (laundering) of proceeds from crime. Given the information arising from the criminal-legal and criminological characteristics of crime, the peculiarities of the subject of proof that are specific to criminal proceedings that category. Established that the circumstances to be proved, depending on the connection to the legalization (laundering) of proceeds of crime with the main criminal activities.

Keywords: proofs, finishing telling, proof object, legalization (laundering) of proceeds, subject of investigation.

Процес розслідування злочину спрямований на отримання достовірної інформації про реальну дійсність, яка мала місце при вчиненні злочину. Розслідування є пізнавальною діяльністю слідчого, яка спрямована на пошук, фіксацію, збирання, вилучення, перевірку та оцінку фактичних даних (інформації) про обставини вчинення кримінального правопорушення. Пізнавальна діяльність слідчого, спрямована на встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення, здійснюється у формі доказування.

Як показує слідча та судова практика, певні труднощі в працівників органів досудового розслідування існують при доказуванні фактів легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, що потребує кропіткої роботи з установлення всіх обставин учинення злочину, значних зусиль і професіоналізму.

У світлі прийняття Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році кримінальний процес зазнав концептуальних змін щодо процесу розслідування – початку кримінального провадження, порядку проведення окремих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, повноважень слідчого тощо. Ці зміни стали рушійною силою для нового витка наукових досліджень проблем доказування в кримінальному процесі.

Вивчення проблем доказів і доказування завжди було центральною темою в науці кримінального процесу. Загальні питання кримінально-процесуального доказування, з позицій кримінального права та процесу, криміналістики, кримінології та оперативно-розшукової діяльності досліджували у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: О. М. Бандурка, В. П. Бахін, В. П. Берназ, В. І. Галаган, Ю. М. Грошевий, В. А. Іщенко, М. Й. Коржанський, В. К. Лисиченко, Л. М. Лобойко, Є. Д. Лук'яничков, Г. А. Матусовський, Л. Д. Удалова. Окремі питання доказування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, висвітлювались у працях Л.І. Аркуші, А.Ф. Волобуєва, І.В. Клинка, М.В. Салтєвського та інших. Проте, незважаючи на наявні наукові напрацювання, відомий міжнародний досвід протидії цьому злочину та існуючі засоби його викриття, невирішеним залишається ряд суттєвих проблемних питань, які стосуються специфіки доказування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Таке становище слід розглядати як один із чинників, який сповільнює

© Ю.М. Павлютін, 2015